

Hout beschermen in monumenten: een vak apart

Om oud hout dat aangetast is goed te kunnen behandelen, is specifieke kennis nodig van de verschillende houtsoorten, de werking van vocht, lucht en temperatuur. Voor de aanpak bestaan veel verschillende behandelmethoden en ook die vragen om bijzondere vaardigheden. Niet iedere dierplaagbestrijder is hiervan even goed op de hoogte.

GEDEELDE ZORG

De Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RDMZ) heeft zich meerdere malen bezorgd getoond over de manier waarop sommige dierplaagbestrijders hun monumenten behandelen. In hun strijd tegen de verwoestende uitwerking van met name de grote houtworm (ook wel bonte knaagkever genoemd), *Xestobium rufovillosum*, hebben zij ervaren dat de adviezen die zij krijgen sterk uiteenlopen, net als de behandelmethoden en de effecten daarvan. Nog steeds komt het voor dat dierplaagbestrijders aan één snelle inspectie genoeg hebben voor hun oordeel en het bijvoorbeeld nalaten om eerst de activiteit te bepalen. In oude gebouwen zijn veel aantastingen niet meer actief; bestrijding is dan dus overbodig. Soms wordt overgegaan tot vervanging of reparatie zonder dat de reststerkte onderzocht wordt. In andere gevallen wordt een bespuiting of injectering uitgevoerd terwijl de eigenlijke oorzaak van het probleem niet de grote houtworm maar achterstallig onderhoud is! Dit is geen goede zaak en plaatst onze branche in een ongunstig daglicht.

RIJKSDIENST VOOR DE MONUMENTENZORG

APPLICATIECURSUS 'HOUTBESCHERMING' VOORTAAN VERPLICHT

Vandaar dat de Stichting Vakopleiding Ongedierbestrijding (SVO) de RDMZ heeft aangeboden om een applicatiecursus 'houtbescherming' te ontwikkelen. Deze cursus gaat in het najaar van 2001 van start. Dat de RDMZ blij is met dit initiatief tot behoud van ons cultureel erfgoed, blijkt wel

(Foto's: Toren Grote Kerk Dordrecht, Conserduc/Renofors)

uit het feit dat zij hun advies voor subsidietoekenning voor renovatieprojecten voortaan koppelen aan de eis dat het uitvoerende bedrijf in kwestie de applicatiecursus met voldoende resultaat heeft gevolgd. De applicatiecursus is een verdieping van de lesstof 'bestrijdingstechnicus' en kan alleen worden gevolgd door mensen die over een geldig vakbekwaamheidsdiploma beschikken. In de cursus wordt uitgebreid stilgestaan bij de insectensoorten die een gevaar voor (oud) hout opleveren en die welke er weliswaar op lijken, maar die geen gevaar opleveren en dus niet (of op een andere manier) bestreden moeten worden.

SCHIMMELS EN VOCHTIG HOUT: EEN GELUKKIG HUWELIJK

Schimmelvorming is een verhaal apart. Ook daarin maken we onderscheid tussen schadelijke schimmelsoorten (houtrot) en niet schadelijke (bijvoorbeeld de oppervlakteschimmels en de inktzwammen). Droog hout rot niet en geeft de grote houtwormkever weinig kans. De meeste snuitkevers en de heipaalkever zullen droog hout zelfs in het geheel niet aantasten. Schimmels ontstaan niet vanzelf; ze zijn dikwijls het gevolg van verstopte goten, doorslaand vocht in muren, condensatieproblemen, slechte leien of slecht voegwerk. Een dierplaagbestrijder is geen aannemer; toch zal hij -om bijvoorbeeld de grote houtworm te bestrijden- eerst de bouwkundige problemen die voor de schimmel zorgen, moeten aanpakken voordat hij in staat is om het knaagprobleem een halt toe te roepen of in elk geval beheersbaar te krijgen. Tijdens de cursus leert de dierplaagbestrijder verschillende schimmelsoorten te onderscheiden en krijgt hij inzicht in constructies en oog voor vochtoorzaken.

In de cursus passeren alle behandelmethoden de revue: injecteren (op een zorgvuldige manier en in combinatie met bespuiting), warmtebehandeling, zuurstof-

▶▶▶ pag. 13

GEZWAM OVER ZWAMMEN

Over het verschil tussen een zwam, een schimmel en een paddestoel lopen de meningen uiteen. Weet u precies het verschil? Rond halverwege de vorige eeuw was de woordkeuze helder en duidelijk: of je nu sprak over een schimmel of over een paddestoel, hun overkoepelende naam was 'zwam'. De hogere zwammen noemden we paddestoelen (*Macromyceten*) en de lagere zwammen noemden we schimmels (*Micromyceten*). Sindsdien is onder wetenschappers een ware 'schimmelcultuur' ontstaan. Zij pleiten ervoor om de benaming 'zwammen' los te laten en daarvoor in de plaats te spreken over schimmels als verzamelnaam. Dit heeft de zaak er niet duidelijker op gemaakt. Wat ons betreft blijft het zoals destijds: je hebt zwammen in de vorm van paddestoelen en je hebt zwammen in de vorm van schimmels. Punt uit.

onttrekking en bijzondere restauratietechnieken zoals de polymeerchemische techniek waarbij ernstig aangetaste delen worden verwijderd en vervangen door een gewapende, twee-componenten kunsthars. De cursus wordt afgesloten met een test waarmee de opgedane kennis wordt getoetst. Informatie over de cursus kan worden verkregen bij Ineke Brussen, SVO (0317 - 42 40 50).

VOOR DE VOLLEDIGHEID

In de vorige editie van DIERPLAGEN Informatie is aandacht geschonken aan water als oplosmiddel voor insecticiden die geschikt zijn om insecten te bestrijden die het hout aantasten. In het overzicht van de hiertoe in Nederland toegelaten middelen is Embalan Houtwormdood TR (toel. nr. 11817 N) niet vermeld. Dit is jammer, zeker omdat dit het enige middel is dat cyfluthrin bevat als werkzame stof.

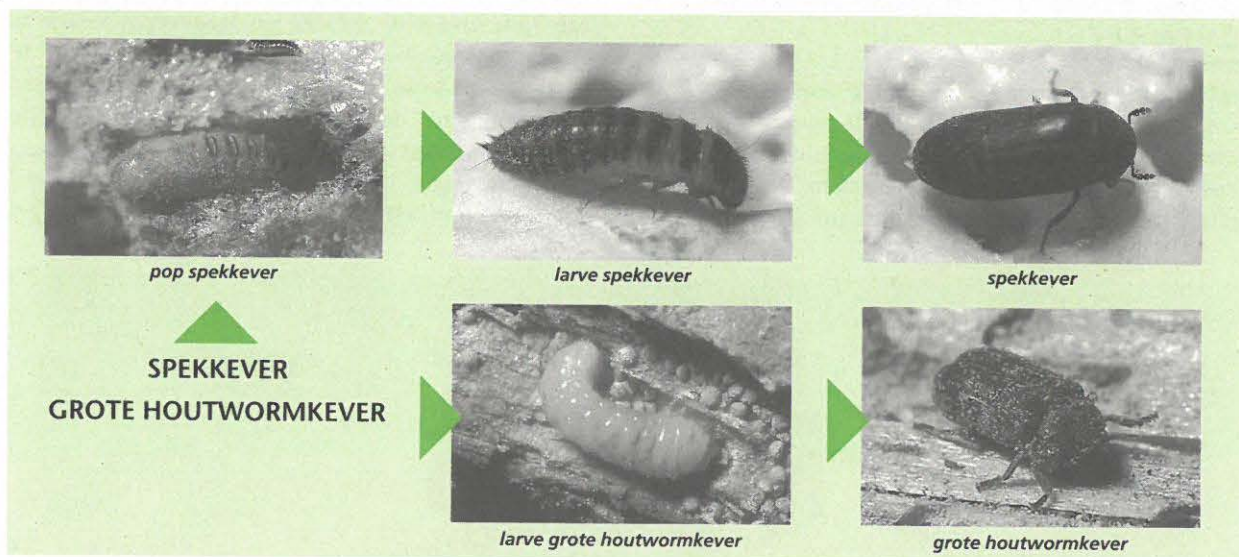
De ene kever is de andere niet

Zet een volwassen grote houtwormkever, ook wel bonte knaagkever genoemd, (Xestobium rufovillosum) en een spekkever (Dermestes spp.) onder een loep naast elkaar en de gelijkenis in uiterlijk is frappant. Beide materiaal aantasters houden ervan om gangetjes te boren. Hoe houd je ze uit elkaar?

DUBBELGANGERS

De grote houtwormkever en de spekkever worden ongeveer even lang: zo'n 6 tot 8 mm. Op zijn donkerbruine dekschild heeft de grote houtwormkever

ducten van dierlijke oorsprong. Wanneer de larven volgroeid zijn, verlaten zij het substraat waarop zij leven. Zij gaan dan op zoek naar een geschikte plaats om zich te verpoppen. Dit doen zij bij voorkeur in een beschutte, droge omgeving. Spekkevers

geelgrijze vlekken. De gewone spekkever is te herkennen aan het lichtgekleurde, met donkere vlekken bedekte, voorste deel van de dekschilden. Het achterste deel is donkerbruin. De larven van de grote houtwormkever zien kans om in het kernhout van eiken diep door te dringen en zich daar langdurig op te houden. Ook de larven van de spekkever knagen dikwijls lange gangen door allerlei materialen die in de weg staan voordat een verpopingsholte wordt gemaakt. Als gevolg hiervan kunnen de larven van de spekkever schade veroorzaken aan houtwerk. Tot zover de overeenkomsten.

Zijn er ook verschillen? Ja, in de leefwijze van de grote houtwormkever en de spekkever zit een wereld van verschil. De bestrijdingsaanpak is daarom compleet anders.

Zowel de larven als de kevers van de Dermestes-soorten voeden zich met dode dieren of met pro-

bestrijden is een kwestie van de voedingsbron opsporen, deze verwijderen en eventueel vernietigen. Daarna is het zaak om de bewuste plaatsen grondig en nauwgezet schoon te maken, ook eventueel vervuilde naden in houten vloeren. Een bestrijding met behulp van insecticiden in de directe omgeving van voedingsmiddelen is ongewenst. Zelfs als spekkevers in hout zijn aangetroffen en daar gangetjes geknaagd hebben, is een behandeling van het hout slechts zelden nodig.

De larven van de grote houtwormkever boren zich bij voorkeur een weg in enigszins vochtig en door schimmel aangetast hout, meestal loofhout (eiken). Vandaar dat bestrijding van grote houtwormkevers pas zin heeft als de vochttoezaken worden opgeheven. In optimale omstandigheden vreten de larven van de grote houtwormkever hun eigen lengte per dag!